

АВТОГЕНЕЗ (від **авто...** і грец. γένεσις — походження) — вчення, яке пояснює еволюцію організмів дією лише внутрішніх факторів, один із різновидів трансформізму в біології. Є вихідним для таких сучас. уявлень про розвиток живих організмів, як автоеволюція та номогенез, які за своєю суттю альтернативні дарвінів. теорії еволюції. Загальним, що об'єднує автогенет. концепції, є невизнання творчої ролі добору та впливу довкілля на процес еволюції. Елементи А. були в теорії Ж.Ламарка. Пізніше концепції А. розвивали зоологи В. Бет-сон, К. Бер, Л. Берг; ботаніки К.Негелі, С.Коржинський; палеонтолог Е. Коп; генетики Г. де Фриз, Я. Лотсі, Ю. Філіпченко, А. Ліма-де-Фарія. На поч. свого розвитку А. мав певні переваги над дарвінізмом, оскільки трактував спадковість як внутр. фактор мінливості живих істот (іманентну силу), що передувало відкриттю спадк. мінливості — генних мутацій. З появою синтез. теорії еволюції (СТЕ) — синтез дарвінізму і менделев. генетики — А. розглядається як альтернативна щодо СТЕ концепція. Деякою мірою з А., зокрема з номогенезом, співзвучна теорія пунктуалізму — зміни тривалих періодів спокою у видоутворенні періодами бурхливої еволюції. В останні десятиріччя з'являються компромісні щодо теорії А. та СТЕ концепції. Це стосується визнання, хоча б часткового, видоутворювальної ролі добору та ізоляції (дрейф генів) з боку прихильників автогенет.

теорії та стрибкоподіб. змін, макромутацій — прихильниками СТЕ. Це наводить на думку, що на сучас. рівні дарвінів. та недарвінів. теорії еволюції потребують певного синтезу, оскільки доведено, що еволюція не обов'язково має поступовий характер. Напр., видоутворення шляхом поліплоїдії, за рахунок хромосом. перебудов, має раптовий характер. В окремих випадках аналогіч. характер мають деякі макроеволюц. події.

Рекомендована література

1. Берг Л. С. Избранные труды. Москва, 1977;
2. Воронцов Н. Н. Микромутации и эволюция: фиксация гольдшмидтовских макромутаций как видовых и родовых признаков // Генетика. 1988. Т. 25, № 6;
3. Його ж. Теория эволюции: истоки, постулаты и проблемы. Москва, 1989;
4. Ткаченко В. С. Мониторинг автогенеза заповедных степей Украины и вопросы их стабилизации // Заповедники СССР, их настоящее и будущее. Новгород, 1990. Ч. 2;
5. Ткаченко В. С. Автогенез степей Украины. К., 1992;
6. Його ж. Графічна модель автогенезу Хомутовського степу та становлення потенціальних ценоструктур // УБОЖ. 1992. Т. 49, № 1.

В. О. Топачевський

Бібліографічний опис:

Автогенез / В. О. Топачевський // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2001. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-42421>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).